

ומוכח שאף על פי שאין השבאים דורשים יותר מכדי דמיה, אם הם דורשים יותר מכדי כתובתה, אינו חייב לפדותה!

ומתרגימן: רבן שמעון בן גמליאל תרי קולי אית ליה [שתי קולות הוא סובר בענין פדיון]:

א. אינו פודה אותה ביותר מכדי דמיה שהיא שוה בשוק.

ב. אף אם אין מדובר ביותר מכדי דמיה, אין חייב לפדותה ביותר מכדי כתובתה.

שנינו במשנתנו: לקתה חייב לרפאותה.

תנו רבנן: אלמנה שניזונת מנכסי יתומין, וצריכה רפואה — הרי היא [הרפואה] כמזונות, ונוטלת הם דמי רפואתה. לפי ששני דברים אלה, מזונות ורפואה — צרכי חייה הם.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: רפואה שיש לה קצבה — נתרפאת מדמי כתובתה, ואינה בכלל מזונות, שהרי מזונות — אין להם קצבה.

ואילו רפואה שאין לה קצבה — הרי היא

תנו רבנן: נשבות, וחיו מבקשין ממנו [מבעלה] עד פי עשרה בדמיה [דהיינו, פי עשרה מהדמים שהיא שוה לימכר בשוק], פעם ראשונה שנשבתה — פודה אף בסכום כזה⁽⁶⁸⁾.

אבל מכאן ואילך, אם רצה — פודה. רצה — אינו פודה, לפי שלא תקנו לה רבנן — אלא פדיון אחד⁽⁶⁹⁾.

נב-ב רבן שמעון בן גמליאל אומר: לעולם אין פודין את השבוין יותר על כדי דמיהם, מפני תקון העולם. דהיינו, כדי שלא יתרגלו השבאים להעלות את דמי השבוים.

ומקשינן: משמע מהברייתא, שלדעת רבן שמעון בן גמליאל, דווקא ביותר מכדי דמיה אין פודין את השבוים. הא בכדי דמיה — פודין אותם, אף על גב דפרקונה יותר על דמי כתובתה:

ורמינהי: נשבות, וחיו מבקשין ממנו עד עשרה בכתובתה, פעם ראשונה — פודה. מכאן ואילך, רצה — פודה, רצה — אינו פודה.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם היה פרקונה כנגד כתובתה — פודה. אם לא — אינו פודה:

ותירצו, דאף להך טעמא, לא תקנו שלא יוכל אדם לפדות את עצמו ביותר מכדי דמיו, שהרי "עור בעד עור, וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו" [איוב ב'], והכא אשתו כגופו, ולכן יכול לפדותה אף ביותר מדמיה. עיי"ש.

69. כך כתב רש"י. ומשמע מדבריו, דאם נשבות פעם שניה, אף בכדי דמיה אינו חייב לפדותה.

68. במס' גיטין, אהא דתנן: אין פודין את השבוין יותר מכדי דמיה, אבעיא בגמרא, אי טעמא משום דוחקא דציבורא, או משום דלא ליגרבו בהו טפי. והקשו התוס', תפשוט מהכא דטעמא משום דוחקא דציבורא, דהא אמרינן הכא דפודה אותה עד עשרה בדמיה! ואי טעמא משום דלא ליגרבו בהו טפי, אמאי מוסיף על דמיה?

כמזונות. שדומה היא למזונות, שאף למזונות אין קצבה.

אמר רבי יוחנן: עשו הקזת דם בארץ ישראל — כרפואה שאין לה קצבה.

קריביה דרבי יוחנן הוה לחו איתת אבא [אשת אביו], דהוה צריכה רפואה כל יומא, והיה עליהם לשלם לה רפואתה, שהרי היא כמזונות, שאין לה קצבה.

אתו הקרובים לקמיה דרבי יוחנן לשאול כיצד ינהגו.

אמר לחו: איזילו קוצו ליה מידי לרופא, דהיינו, קוצו לרופא סכום שיקבל בו עליו רפואתה לעולם. שעל ידי כך תיחשב רפואתה כדבר שיש לו קצבה, והרי היא גובה אותו מכתובתה, ואינו כמזונות! (70)

אמר רבי יוחנן: עשינו עצמינו כעורכי הדיינין [דהיינו, מי שאוהב את אחד מבעלי הדין, ומטעים דבריו לדיין, ועורך את הדין

לפניו לזכותו. ונקרא "עורכי הדיינים", לפי שהוא עורך את הדיינים להפוך את לבם לטובתו של זה]. שאף אני נתתי לקרובי עצה איך להפטר מתשלום דמי רפואתה.

ותמהינן: מעיקרא, בתחילה, כשנתן להם את העצה — מאי סבר, ולבסוף, כשנתחרט ואמר "עשינו עצמינו כעורכי הדיינים" — מאי סבר?

ומבארינן: מעיקרא סבר שהוא צריך לתת להם עצה משום מה שכתוב: "ומבשרך [מקרובך] לא תתעלם".

ולבסוף סבר: אדם חשוב — שאני [שונה] (71), ולכן הייתי צריך להזהר מלתת עצה אף לקרובי.

מתניתין:

אם לא כתב לה לאשתו בכתובתה: "בנין דכרין דיהוה ליכי מינאי, אינון ירתון כסף

בתוס' מה שכתבו.

70. הביא הר"ן, דמשמע דהיינו דווקא באלמנה, אבל באשתו — חייב אף ברפואה שיש לה קצבה. והכי משמע פשטא דמתניתין, דתנן: "לקתה — חייב לרפואתה", ולא מפליג בין רפואה שיש לה קצבה, לרפואה שאין לה קצבה. וזה שלא כדברי הרב בעל העיטור, שכתב דאף באשתו הדין כן, והביא ראיה מהירושלמי.

ומהרמב"ם משמע כדברי הר"ן, שחילק בין רפואה שיש לה קצבה לשאין לה קצבה גבי אלמנה, ולא חילק גבי אשת איש.

71. משום "ולזות שפתים הרחק ממך". תורי"ד.

והקשו התוס', הא לעיל [מ"ז ע"ב] מסקינן: תקנו מצוי — למצוי, משמע דפירות ופרקון מצויין יותר מכתובה וקבורה, לפי שכתובה וקבורה אינם אלא פעם אחת בימיה, אבל פירות ופרקון יכולים להיות כמה פעמים!

וכתבו, דצריך לומר שרש"י יבאר להיפך, דאדרבה, פירות ופרקון אינו מצוי, אבל קבורה חשיבא מצוי, לפי שהנשים ממהרות למות מן האנשים, כדאמר בירושלמי. וכן כתובה — מצויה היא.

ור"ח פירש, דהך דאמרינן הכא "מכאן ואילך וכו' רצה אינו פודה", היינו ביותר מכדי דמיה. אבל כדי דמיה — פודה אף פעם שניה. וע"ע

מאחר שהבעל יורש את אשתו, מפני מה התקינו חכמים כתובת בנין דכרין, שיוריש לבניה את הנדונייה שירש ממנה?

כדי שיקפוץ אדם ויכתוב לבתו נדונייה יפה — כמו מה שמשאיר לבנו ירושה. לפי שעתה, שיודע אביה שבניה יקבלו את מה שנותן לה — יתן לה בעיץ יפה!

ותמהינן: **ומי איכא מידי דרחמנא אמר: ברא — לירות, ברתא — לא תירות** [שמדאורייתא רק בן יורש, ובת אינה יורשת], **ואתו רבנן ומתקני דתירות ברתא** [ובאו רבנן ותיקנו שאף בת תירש], שיתן לה ממונו שהיה ראוי שבניו יירשו?

ומבארין: **הא נמי, שיתן האב לבתו נדונייה בעיץ יפה — דאורייתא הוא, דכתיב: "קחו נשים והולידו בנים ובנות וקחו לבניכם נשים ואת בנותיכם תנו לאנשים"**.

ועתה, **בשלמא בנים — בידיה קיימי, בידו לבקש לו אשה, שדרכו של איש לחזור אחר אשה.**

אלא בנתיה — מי קיימן בידיה, וכי דרכה של אשה לחזור אחר איש?

אלא, **הא קא משמע לן מקרא זה, דנלבשה וניכסה ונתיב לה מידי [שילבישנה ויכסנה אביה, ויתן לה נדונייה], כי חיבי דקפצי עלה — ואתו נסבי לה [כדי שיקפצו לשאתה].**

ועד כמה יתן לה נדונייה?

כתובתיך יתר על חולקהון דעם אחוהון [דהיינו, שכותב לה שאם תמות בחייו ויירשנה, אזי בנים זכרים שיהיו לה ממנו, ירשו את כסף כתובתה ונדונייתה חוץ מהחלק שיחלקו עם אחיהם מאשה אחרת, ובני האשה האחרת ירשו גם הם כתובת אמן. ונפקא מינה אם כתובתה של זו מרובה משל השניה, או שלשניה יהיו יותר בנים, ואז טוב להם שיטלו כתובת אמן, אף ששתי הכתובות שוות], אף על פי כן **חייב לקיים דבר זה, מפני שהוא תנאי בית דין.**

וכן אם לא כתב לה: **"בנן נוקבן דיהוין ליכי מינאי, יהוין יתבן בכיתי ומיתזנן מנכסי עד דתלקהון לגוברין"** — **חייב, שהוא תנאי בית דין.**

וכן אם לא כתב לה: **"את תהא יתבא בכיתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מיוגר⁽⁷²⁾ אלמנותיך בכיתי [כל ימי משך אלמנותך]"** — **חייב, שהוא תנאי בית דין.**

כך היו אנשי ירושלים כותבין.

וכן **אנשי גליל — היו כותבין כאנשי ירושלים.**

אבל **אנשי יהודה היו כותבין בכתובה כך: "את תהא יתבא בכיתי וכו' עד שירצו היורשין ליתן לך כתובתיך". לפיכך, אם רצו יורשין, נותנין לה כתובתה — ופוטרין אותה.**

גמרא:

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי:

משך [וכמו שפירש רש"י כאן]. אמנם לשון המשנה במשניות היא: כל ימי "מיגד", והיינו

72. כך הגירסא במשנה לפנינו. ובתוס' ר"ד להלן [נ"ד ע"א] כתב דהוא לשון דירה, או לשון

זו רק בבנים זכרים, נאמר שבת בין הבנים, דהיינו, אם לאשה זו תהיה רק בת, ומאשה אחרת יהיו לו בנים, נמי תירות [תירש] את נדוניית וכתובת אמה, שהרי גם בכהאי גוונא שייך טעם התקנה!

ומבארין: תקנה זו כנחלה שוויה רבנן, שהרי כותבין בכתובה לשון "ירתון" [יירשו], והרי אין בת יורשת בין הבנים.

ומקשינן: ועדיין, בת בין הבנות, דהיינו, אם יהיו לו רק בנות משתי נשיו — תירות הבת את כתובת אמה, שהרי כשיש רק בנות, יש להן דין ירושה!

ואמרינן: לא פלוג רבנן בענין כתובת בנין דכרין, לומר שבת בין הבנים לא תירש, ובין הבנות — תירש.

והוינן בה: כיון שטעם כתובת בנין דכרין הוא משום הנדונייה שהכניס אבי האשה, ותיגבי אף ממטלטלי [ולעיל בדף נ' אמרנו שאין יורשין כתובת בנין דכרין — אלא מקרקע]!

ואמרינן: כתובת בנין דכרין — ככתובה שוויה רבנן⁽⁷³⁾, ומטלטלין של היתומים לא משתעבדים לשטר כתובה.

אביי ורבא דאמרי תרוייהו: עד לעישור נכסי [עד עשירית מנכסיו].

ומקשינן: ואימא שנדונייה דאב [שנתן לה האב] — לירות, באמת יירשוה בניה, שהרי משום כך תקנו כתובת בנין דכרין, כדי שיתן לה אביה נדונייה יפה, ויקפצו לשאתה. אבל כתובה ותוספת דבעל — לא לירות!

ומבארין: אם כן, אם הם לא יירשו גם את כתובת הבעל, חוששין שהאב נמי מימנע [יימנע] ולא כתב לבתו, שיאמר האב, אם הבעל מקפיד על שלו מלהוריש לבניו בתי, אף אני אמנע מלהרבות לו נדונייה.

ומקשינן: כיון שכל תקנת כתובת בנין דכרין היא כדי שיכתוב האב נדונייה לבתו, אם כן אימא שרק היכא דכתב אב נדונייה לבתו — לכתוב הבעל כתובת בנין דכרין. אבל היכא דלא כתב אב — לא לכתוב בעל כתובת בנין דכרין!

ומשנינן: מאחר שברוב הכתובות יש נדונייה, לא פלוג רבנן בין כתובה לכתובה, ותקנו שבכל כתובה יכתבו כתובת בנין דכרין.

ומקשינן: כיון שכל התקנה היא כדי שיתן האב לבתו נדונייה, אם כן, למה תקנו תקנה

ירושתה פשוט בכל הישיבות, לפיכך מעמידין אותה על דין התלמוד, שאין יורשין כתובת אמן אלא מן הקרקע.

והביא הר"ן, שמקצת מן הגאונים סוברים שאינה נוהגת היום כלל, לפי שלא תקנו אותה, אלא כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו, ועכשיו הרי קופצים ונותנים יותר מדאי.

לשון משך, ד"וימשכו" — מתרגמינן "ונגידו". תוי"ט.

73. כתבו התוס', דהשתא שתקנו הגאונים שכתובה גובה ממטלטלי, אף כתובת בנין דכרין גביא ממטלטלי, שהרי שוויה רבנן ככתובה.

אבל הרמב"ם כתב, דכתובת בנין דכרין אינה גובה מן המטלטלין, לפי שלא נמצא מנהג

אמר ליה רב פפא פפא ליהודה: **ניעול מר בהדאי**
[הכנס יחד אתי]!

חזייה רב פפא את יהודה דלא הוה ניהא ליה ג-א
להכנס עמו.

אמר ליה רב פפא: **מאי דעתך**, למה אינך
רוצה להכנס? האם משום מה דאמר ליה
שמואל לרב יהודה: שיננא, לא תיהוי
בעבורי אחסנתא אפילו מברא בישא לברא
טבא [לא תשתתף בהעברת נחלה, דהיינו,
שיכתוב מחיים את נכסיו, אפילו מבן רע
לבן טוב], משום דלא ידיעא מאי זרעא נפיק
מיניה, שאין אנו יודעים איזה זרע יצא מהבן
הרע, ושמה יהא לו זרע הגון, וראוי שהוא
יטול חלק בירושה!

וכל שכן שלא יהא באעבורי אחסנתא מברא
לברתא.

והרי גם כאן זו העברת נחלה, שהרי כותב
לבנו מה שהיה ראוי להוריש לבניו!

אין לך מה לחשוש לך, שהרי האי נמי
תקנתא דרבנן היא, משום מה דאמר לעיל
רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, כדי
שיקפוץ אדם ויתן לבתו, ולמדים דבר זה מן
המקרא!

אמר ליה יהודה: **הני מילי** — מדעתיה, מה
שנותן האב מרצונו. אבל לעשויה
[להכריחו] שיתן נמי?

אמר ליה רב פפא: **אטו מי קאמינא לך דעול**
ועשייה? עול ולא תעשייה קאמינא!

אמר ליה יהודה: **מעלאי דידי** [כניסתי לבית]

ומקשינן: אם שויה ככתובה, תטרופ
ממשעבדי [ולקמן יש בזה מחלוקת]!

ומשנינן: **"ירתון" תנן**⁽⁷⁴⁾, שכתובה זו —
כירושה היא, וירושה אינה טורפת
ממשועבדים.

דין כתובת בנין דכרין חל דווקא אם יש
כירושה חוץ מסכום הכתובה של האם גם
נכסים בשווי דינר, שיוכלו לקיים בו חלוקת
ירושה כאמור בתורה.

והוינן בה: **ואימא שאף על גב דליכא מותר**
דינר כירושה חוץ מכתובת האם — יהא דין
כתובת בנין דכרין?!

ומשנינן: **במקום דקא מיעקרא** [שנעקר דין]
נחלה דאורייתא — לא תקינו רבנן כתובת
בנין דכרין. ולכן, רק במקום שיש מותר
דינר, שאפשר לקיים בו נחלה דאורייתא, אנו
אומרים שיטלו אלו כתובת אמן ואלו כתובת
אמן.

רב פפא איעסק ליה לבריה להשיאו עם בת
מבי אבא סוראה [חמיו היה, והשיא רב פפא
את אחות אשתו — לבנו].

אזיל רב פפא לבית אבי הנערה, למיכתב לה
כתובתה, ושם יפסוק ויכתוב לה אביה כמה
יתן בנדונייתה.

שמע יהודה בר מרימר שבא רב פפא, נפק
אתא איתחזי ליה.

כי מטו לפיתחא של בית אבא סוראה, הוה
קא מפטר יהודה מיניה דרב פפא.

74. אף המקשה ידע דירתון תנן, ולא מלשון הכתובה משיבו, אלא השיבו בלשון קצר, ור"ל